

Kärnfamiljens överskott 110 000 kronor per år

Vart fjärde barn växer upp i enföräldersfamiljer. Var fjärde ensamstående förälder är fattig mamma. De blir allt fler. Det ser alla. Utom Anders Borg.

Text: Agneta Geijer & Maria Wallin | Bild: Lena Katarina Johansson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 2 2010](#)

– Det råder stora ekonomiska skillnader mellan ensamstående föräldrar och föräldrar i kärnfamiljer. Och gapet ökar mer och mer, konstaterar Helene Sigfridsson, Sveriges Makalösa Föräldrars avgående generalsekreterare.

– I snitt tjänar ensamstående mammor hälften av vad gifta män gör. Samtidigt som de ensamma ska försörja sina familjer.

250 000 föräldrar är ensamföräldrar i Sverige. 57 000 av dem är fattiga. Under det senaste decenniet har antalet fattiga ensamföräldrar tredubblats.

Svenska hushåll i allmänhet har de senaste 15 åren fått det allt bättre, men det gäller inte hushåll med en förälder. Enligt Swedbanks jämförelse från i mars i år mellan olika hushållstyper har ensamstående föräldrar markant halkat efter i välfärdsökningen, både jämfört med ensamstående utan barn och med familjer med två löntagare. Medan kärnfamiljer med två barn fått 8 300 kronor mer att röra sig med (tabell 1) har enföräldersfamiljen tappat 800 kronor i månaden, bland annat på grund av att de stöd som samhället kan ge inte har följt pris- och inkomstutvecklingen (tabell 2).

Per år räknat gör detta att kärnfamiljen i snitt fått 99 600 kronor mera att röra sig med, samtidigt som enföräldersfamiljen gått 10 100 back. En skillnad på 109 700 netto för barn som växer upp i kärnfamilj respektive hos en ensamstående.

Lägg därtill jobbskatteavdraget som gynnar en familj med två

inkomster, samt ju mera du tjänar desto mera får du tillbaka. Då blir bilden tydlig av hur det gått till när enföräldersfamiljen halkat efter och kärnfamiljen dragit ifrån, menar Helene Sigfridsson.

– Vill man som politiker se politikens konsekvenser är det bara att scanna av de ensamstående föräldrarna. En grupp som tydligt och klart visar resultaten av politiska beslut. Det handlar om en familjepolitiskt hård verklighet.

– Tidigare satte Majblommans pengar guldkant på tillvaron för de familjer som sökte bidrag, fortsätter hon. I dag går bidragen till glasögon, läkemedel, gummistövlar och regnkläder. Barn i ekonomiskt utsatta hushåll är också mindre aktiva än andra barn i organiserade fritidsaktiviteter.

I spåren av 90-talskrisen genomfördes ett antal olika besparingar inom föräldraförsäkringen, barnbidraget sänktes också. Liksom bostadsbidraget, där infördes begränsningar i hur hög hyra och hur stor lägenhet man fick bidrag för. När det började gå bättre justerades nivåerna upp igen – men inte bostadsbidraget.

Det innebär att förbättringarna fick alla tal del av, medan den försämring som kvarstår – bostadsbidraget – hårdast drabbat enföräldersfamiljen. I reda pengar handlar det om 4 500 kronor i minskade bidrag per år enligt Boverkets beräkningar. Och just bostadsbidraget ser Helene som nyckeln till att även enföräldersfamiljerna ska kunna återhämta sig efter 90-talskrisen.

– Många ensamstående föräldrar lever på marginalen. De behöver riktade stöd för att komma på fötter. Nu, säger Helene med eftertryck. 80 procent av bostadsbidraget går till ensamstående. Det är pricksäkert i och med att det är inkomstprövat. Men det måste höjas och vi måste ta bort återbetalningskravet.

Om man går upp i arbetstid eller får högre lön under året, räknas bostadsbidraget om retroaktivt. Man blir återbetalningsskyldig och kan förlora sitt bostadsbidrag. Att

gå upp i arbetstid eller få högre lön innebär alltså inte att familjen får bättre ekonomi.

– Alliansen vill helst avskaffa bostadsbidraget för den här så kallade marginaleffekten, som går emot tanken i arbetslinjen. Däremot kan man ge familjer 3 000 kronor i månaden i vårdnadsbidrag för att man ska kunna vara hemma och ta hand om sina barn. Medan ensamstående till varje pris ska arbeta, helst heltid och helst inte ha något bostadsbidrag att förlora på det. Det finns ingen tanke att ensamstående genom att få bostadsbidrag kan arbeta deltid och därigenom få mera tid över för sina barn.

– Antingen har man ett politiskt mål som är arbetslinjen och då har man inte vårdnadsbidrag. Eller också har man en politisk linje där man ska kunna vara tillsammans med sina barn, och då ska det gälla även ensamstående föräldrar.

Nyligen presenterade regeringen förslag om höjda flerbarnstillägg.

– Rätt tänkt, men fel satsat, säger Helene. Det blir en stor summa pengar som pytsas ut lite grand till alla flerbarnsfamiljer – från 50 kronor för andra barnet. För de som har det bra spelar de där 50 kronorna ingen roll. För den som har det tufft, blir det nästan ett hån. Eller som en medlem sa: "Om det bara är 50 kronor som fattas i månaden är det ett lyxproblem. Det fattas mycket mera än så!"

Jag är mycket noga med att påpeka att barn till ensamföräldrar intet har det sämre än andra barn, säger Helene. De barn som mår dåligt är barn till föräldrar som inte fungerar och där är familjesammansättningen inte avgörande.

Men orättvisorna är allför uppenbara. Föräldrar får bonus när de delar på föräldraförsäkringen. Den som tar allt ansvar för barnen ensam får ingen belöning.

– Ensamföräldrar gör ett jättebra jobb, men med sin egen hälsa som insats. Ekonomin spelar en stor roll. Varannan ensamstående mamma går inte till tandvården, på grund av rädsla för att inte klara av kostnaderna. Hälften av de ensamstående mammorna i Stockholms län har avstått från att gå

till läkare, tandläkare eller hämta ut medicin det senaste året. Samma siffror ser vi på riksplanet.

– Försäkringskassans uppgifter kring ohälsa visar att 40 procent av ensamföräldrarna lider av oro, ångest och depression. De känner sig otillräckliga och grubblar ständigt på om och hur pengarna – och deras tid – ska räcka till.

– Men ensamföräldrar gör sig inte hörda. De har fullt upp med att klara sin dagliga tillvaro från tidig morgon till sen kväll. De har varken tid eller ork att delta i demokratiska processer, vilket flera vetenskapliga studier bekräftar.

Helene Sigfridssons idoga påverkansarbete som generalsekreterare för Föreningen Makalösa Föräldrar har dock lyft in problematiken i samhällsdebatten. Men på regeringsnivå har inte mycket hänt. I vårpropositionen fanns inte ett ord om enförälderhushåll.

En utredning om ensamföräldrars situation är emellertid tillsatt. Utredarna analyserar under vilka ekonomiska förutsättningar ensamföräldrar lever samt hur staten kan inrätta stöd för att underlätta samarbetet mellan separerade föräldrar.

– Jag var först orolig för att utredningen skulle medföra en koncentration på fel åtgärder; att den andre föräldern ska betala mera – alltså att föra ner frågan på individplanet igen. För så lätt är det inte. Men utredarna med Göran Harnesk i spetsen har förstått att det är nödvändigt att till exempel utvidga servicen vad det gäller familjerådgivning för att överbrygga tvister vid skilsmässor.

Alliansen talar om vikten av att bli mindre beroende av bidrag och mer självförsörjande och det är en god strävan, anser Helene.

– Jag gillar arbetslinjen. Men förutsättningen är att det finns barnomsorg på obekvämt arbetstid. Kommunernas ekonomi har varit tuff, men det är kontraproduktivt att dra in på barnomsorgen.

Helene Sigfridsson vet, då hon varje vecka fått ta del av

berättelser från ensamstående föräldrar som tvingats säga upp sig eller till och med blivit uppsagda för att de inte får ihop sina arbetstider med förskolans eller fritids öppettider. Sveriges Makalösa Föräldrar frågade i en enkät förra sommaren samtliga Sveriges kommuner om de erbjöd barnomsorg på obekvämt arbetstid. Sex av tio kommuner svarade att de inte gjorde det. Det blev också en besvikelse när den nya skollagen, trots påtryckningar från Makalösa, saknade tvingande skrivningar om barnomsorg efter normal kontorstid. För att bli attraktiv på arbetsmarknaden krävs ordnad barnomsorg. 12 procent av ensamstående föräldrar är arbetslösa.

Men fackliga organisationer måste också bli bättre på att värna om föräldrar, hävdar Helene. Särskilt ensamföräldrar och exempelvis se till att arbetsplatsen har lämpliga scheman med möten och konferenser på dagtid. Men även generellt.

– Om facket drivit de här frågorna bättre, så hade väl inte ensamstående mammor tjäna 54 procent av vad de gifta papporna gör!

Nej, ensamstående föräldrar borde ha högre lön, anser Helene. De fixar allt. De tar ansvar, är uthålliga, kreativa och tränade på att hitta lösningar ur knepiga situationer. De tar sällan risker, för de är beroende av inkomsten arbetet ger.

Alliansregeringens skatterabatter har hon inte heller något emot – i sig. Men hon återkommer om igen till orättvisan mellan olika familjetyper med en respektive två inkomster:

– Jag är tilltalad av idén att få behålla mer av lönen. Men ensamföräldrar bör få compensation. Antingen genom riktade förvärvsavdrag eller att ensamföräldrar får högre skatteavdrag än sammanboende.

RUT-avdraget för hushållsnära tjänster är säkert också en god tanke. Ensamstående föräldrar har skriande behov av praktisk hjälp i hemmet, menar hon. Men ett hem med en lön, kan dra av hälften så mycket som ett hem med två löner. Som redan delar på hushållets alla kostnader. Vilket också visat sig i statistiken: 81 000 familjer utnyttjade RUT-avdraget 2009. 107

stycken var ensamföräldrar, eller 0,1 procent.

– Det är inte rimligt för en ensamstående förälder med låg inkomst att köpa barnvakt för drygt 1000 kronor för en helkväll. Det är ungefär vad barnomsorgen kostar på en månad. Nej, sammantaget gav Anders Borg ingenting till gruppen ensamstående. Alla siffror till trots. Själv tar Helene Sigfridsson klivet in i partipolitiken inför höstens val. Som valbar för miljöpartiet i Stockholms läns landsting.

agneta.geijer[at]telia.com

maria.wallin[at]socialpolitik.com

Agneta Geijer

Maria Wallin

Sveriges Makalösa Föräldrar är en partipolitiskt obunden organisation som har drygt 1 800 medlemmar över hela landet.

Läs mer

www.makalosa.org

[www.swedbank/Ensamstående förälder halkar efter i välfärd](http://www.swedbank/Ensamstående_förälder_halkar_efter_i_välfärd),
pressmeddelande 2010-03-16

www.lonestatistik.se

www.soliditet.se median- och medellöner

Korta fakta om ojämlika villkor

- 262 000 barn lever med en ensamstående förälder. (209 636 med mamma och 52 247 med pappa, år 2008.)
- Cirka 120 000 hushåll med barn får bostadsbidrag.
- Underhållsstöd ges för närmare 260 000 barn.
- 12 % ensamföräldrar är utan arbete.
- 81 000 familjer utnyttjade RUT-avdraget 2009. 107 stycken var ensamföräldrar, dvs 0,1 %.
- 76 miljarder kronor har jobbskatteavdragen "kostat" statskassan.
- Regeringskansliet: "Jobbskatteavdraget innebär skattesänkningar för både kvinnor och män. Kvinnor är i större utsträckning än män låg- och medelinkomsttagare,

vilket bl a beror på att kvinnor oftare arbetar deltid. Jobbskatteavdraget har därför en större relativ betydelse för kvinnor än för män och bidrar till ökade ekonomiska drivkrafter för kvinnor att gå från deltidstills till heltidsarbete.”

- En kvinnlig medianlön uppgick 2008 till 79 % av en manlig medianlön. I kronor räknat 228 500 per år jämfört med männens 289 200. Medianlönen är den lön som ligger i mitten av spannet, med lika många individer över som under.
- Mellan 2007 och 2008 ökade Sveriges kvinnor sin medianlön till 14 200 kronor, männens ökade till 15 600 kronor.
- I sektorer där de flesta är kvinnor tjänar alla, inklusive männen, lägre än i exempelvis industrin där de flesta är män.
På arbetsplatser där de flesta är män tjänar alla, inklusive kvinnorna bättre – men kvinnornas löner ligger under männens.
- Inkomstökningen under 2007 gynnade framförallt medelinkomsttagare, som i snitt ökade sin lön med 3,8 %. Månadslöner under 20 000 kronor höjdes med 2,7 %. Medellönen för en undersköterska ligger på 18 000–20 000 kronor i månaden 2010. Medellönen är summan av alla löner delat med antal löntagare inom gruppen.